

Cozte verthoninghe
 van het Recht byden **Ridderschap** **Ee-**
delen / ende Steden van **Hollandt** ende
Westvriesland van allen ouden tijden in
 den voorszreuen **Lande** gebruyckt / tot
 behoudenisse vande **vryheden / gherech-**
tigheden / Priuilegien ende **Loffelic-**
ke ghebruycken vanden sel-
uen Lande.

791a

1587.

Tot Rotterdam

By **Dierck Gullem.**

fr: homborch
1587.

Corte verthooninge van het Recht byden Rid-
 derschap, Eedelen ende Steden van Hollandt ende
 Westvriesslant van allen ouden tyden inden voorschre-
 uen Lande gebruyckt, tot behoudenisse vande vryhe-
 den, gerechticheden, Priuilegien ende Loffelijcke ge-
 bruycken vanden seluen Lande.

Ridder-
 schap / Eedelen ende
 Steden van Hollandt ende
 Westvriesslant / Representeren-
 de den Staten vanden seluen
 Lande wel ende Rijpelicken/
 naer voorgaende communi-
 catie / deliberatie en Rapport/
 onder den Eedelen ende inde

Droetschappen vande Steden gehouden ende gedaen op-
 den Tegenwoordigen staet deser Landen. Hebben volgen-
 de haeren Eedt ende plicht noodich geacht den wettighen
 staet der Landen van Hollandt ende Westvriesslant by de-
 sen te openen / op vast betrouwen dat een pegelijck die de-
 sen sal sien daer van sal oordelen so onpartijdelijcken ende
 breedtsamelijcken / als den bedrouffden staet deser Landen
 is vereyschende.

Het is kennelijck dat de Landen van Hollandt met West-
 vriesslant ende Zeelant zijn tzedert den tijdt van 1633.
 Jaren herwaerts gheregiert ende bericht geweest by Gra-
 uen ende Grautinnen / den welcken byden Ridder-
 schap / Eedelen en Steden Representerende de Staten vanden
 seluen Lande / de Heerschappije ende de Souerainiteyt
 der seluer Landen wettelijck is opghedragen ende ghede-
 fereert gheweest / die oock met sulcke discretie ende matie-

A ij hepde

100.

heyt hen ghedragen hebben in haere Regteringhe/ dat de selue noyt hebben gedisponeert van oorloge aen te nemen ofte Paps te maerken / schattinghe oft contribucien ouer den Landen te heffen/ ofte van eenighe andere saecken den Straedt vanden Lande betreffende (hoe wel de selue nochtans van goeden Raet vanden Gedelen ende Ingeboorenen vande Lande ordinarie waren versien) sonder aduys ende consent vanden Gedelen ende Steden vanden Lande/ die telcken daer op werden beschreuen ende verghadert/ ende hebben bouen de voorszreuen Raet d' Gedelen ende Steden vanden Lande tallen tijden ende in alle saecken ghegeuen fauozable audientie/ volcomen ghelooft/ ende ghoede Resolutie/ op alle tghene de selue Immermeer hadden te verthonen/ den staet ende welbaeren vanden Lande eenichsins betreffende.

Twelck als gheweest zijnde een gansch wettighe Regteringhe so seer als opt eenige andere is beuonden. Heeft voortghebracht byuchten die merckelijck/ ende sonderlinge tot eere ende Reputatie vanden voorszreuen Grauen/ Mitsgaders welbaert der voorszreuen Landen ende van de inghesetenen der seluer hebben ghestreckt/ als bouen alle anderen/ dat de Grauen van Hollant/ Zeelant en Driesslant op de heerschappije van so cloyn begrip / sijn getweest by alle Princen ende Potentaten vant Christenrijck niet alleen in sonderlinghe respect / eere ende Reputatie / als blijkt byde hoge alliantien van houtwelijcken die sy hebben gemaect by nae met alle de machtichste Coninghen ende Potentaten van Christenrijck / ende dat inden Jare Rij. Elbii. Coninc Willem de tweede van dien name is gecoren gheweest Roomsche Keeser / maer oock dat de selue by nae altijd sijn gheweest victorieus ouer hare byanden/ de palen vande selue Landen seckerlijck teghen alle haere Byanden / hoe machtich die waeren/ hebben beschermt/ waer deur de selue niet wepnich sijn gherespecteert ende ontien

ontsien gheweest by hare naghebueren / immers moegen wy mette waerheyt seggen / dat den staet der Landen van Hollandt ende Zeelandt binnen den tijt van achthondert Jaeren noyt metten swaerde en is geconquesteert oft tonderghebrocht gheweest / noch by buytheemsche / noch by Inlantsche oorlooghen / twelck wy niet en weten oft van eenighe andere rijcken (ten waere bande Republijsche van Veneghien) teghenwoordelijck souden moeghen worden gheseyt / sonder datmen hier van eenighe andere Redenen soude connen geuen / dan dat alrijt goede eendracht / liefde ende verstant is gheweest tusschen den Princen ende Staten vanden selue Lande / dewyle doch den Princen (die by hen seluen geen macht en hadden) sonder den Eddelen ende Steden vanden Lande gansch niet en vermochten / als ordinare geen middelen hebbende van het incommen vande Domeynen / tot vervallinghe vande costen haerder hofhoudinghe ende betalinghe vande ordinaris officiers.

Nota bene.

Men bevindt oock wat Authoziteydt den Staten vanden seluen Lande hebben ghehadt / omme den Princen (als sy deur quaden raet waren tot naedeede vanden Lande misleet) te brenghen tot recht ende redelijckheyt / niet alleen met remonstrantien ende versoucken / maer ooc / als hier op niet en werde behoorzlijck versien / metter daet prorederende oock strengelijck tot straffe vanden geenen die der Princen authoziteydt hadden mislept / mishandelt ofte onbehoorzlijck misbruyckt / ghelijck daer van d'exempelen sijn veele ende menichfuldich.

Oock mede beuintmen claerlijck dat der Staten vande voorszeyuen Landen officie is gheweest / den minder iaerighen Princen te voorszien van wettighe voochden / Pomboirs ende Gardenobels / gelijck oock is gheschiet aen Graue Willem de vijffte vandien name tot crancksinthepdt ghecomen sijnde.

Opentelijck is bypten twyffele dat de administratie vande Souuerainteyt vande Landen t'allen tijden wettelijck is aenghenomen gheweest byden Staten der seluer/so wanneer deur afsluicheyt/minder-iaericheyt/crancksinicheyt/misberstant oft eenige andere inconuenienten de Landen verlaeten sijn gheweest vande wettelijcke bedieninghe der Princen / die ouer sulcks dickmaels een Hooft hebben gerozen/diemen voocht oft ruwaert noemde. Twelck oock noch sulcks is gheobserueert gheweest ten tijde vanden huyse van Bourgonguen / als na t'ouerlijden van Hertoghe Caerle ende Hartoginne Marie sijn dochter / ten welcken tijde Hartoghe Warimiliaen willende met gheweldt contrarpe innebueren tegen die authoziteyt vanden Staten /den gheheelen staet vanden Lande bracht int wterste ghebaer ende perijckel/ende Keyser Kaerle selue is geduyrende syne minder-iaericheydt deur d'authoziteydt vanden Staten versien van boochden/ende t'lant van behoorzijcke Regierders / die altijt de Staten vanden Lande (hoe wel in veele saecken de bypheydt geduyrende de Heerschappij vanden huyse van Bourgongien seer is vermindert) grootelijck heeft gherespecteert/als lichtelijck bemerckende sijn staet deur gheen ander middel verseeckert te connen wesen/ heeft ouer sulcks synen Soone den Coninck van Spangien met verscheden vermaninghen tot ghelijcke consideratie ende discretie ghesocht te beweghen/ met expresse verclaringhe/ dat hy synen staet soude sien in perijckele/soo haest als hy de Staten van desen Landen soude hebben in cleynachtinghe / ghelijck hy oock metter daet bebindt grootelijck tot syne ende der Landen schade/sonder datmen den oorspronck deser oorloge ander oorsack souden connen gheuen(watmen daer van discouruert)dan dat hy dese Landen met ghewelt van Spaensch ende ander wttheemsch Crijchsvolck heeft willen dwingen te doen tghene slynden Staesghewyse/niet en hebben goet ghevonden in saecken betreffende den staet vanden Lande.

Alle t welcke hoewel wy secker achten ghenoech buy-
ten dispute te wesen/hebben nochtans noodich bevonden
hier te verhalen / ouermidts veele personen hier van seer
onseckerlijck ende verschedelijck gheboelen/de bergade-
ringhe vanden Staten anders niet Respecterende/dan na
dat hen ghoetdunkit de qualiteydt vande personen opde
vergaderinghen comparerende te meriteren/ende van alle
saecken die aldaer worden gehandelt / soordeelende in allen
schynne of die booschreuen personen die wten Eedelen en-
de byden Steden worden ghedeputeert opde vergaderin-
ghe vanden Staten/hen seluen waren draghende als syn-
de de Staten / ende ouer sulcks als hebbende de Souue-
ranyteypt ende hoochste macht vanden Lande/naer haren
welgheballen van alle saecken/den staet vanden Lande be-
treffende waren disponerende / retoquerende ouer sulcks
alle de handelingshen der seluer tot haren perticuliere laste/
haet ende nijt/maer de gheene die naerder insiet tgene boos-
ren verhaelt is/ende andere groote saecken byden Princen
vanden Lande met hulpe vanden Staten te weghe ghe-
brocht/ende in sonderheyt tgene tzedert den tijdt van vijftien
Jaeren herwaerts inden Landen van Hollandt met
Westbyzelandt ende Zeelant is ghepasseert/can lichtelijck
bemercken/ dat d'authoriteypt vanden Staten niet en be-
staet/int belept / authoriteydt ofte macht van ~~XXX~~ oft ~~XL~~/
personen min ofte meer/die op haer vergaderinghen sijn
comparerende/ ende de Aghenten vanden Coninck van
Spangien selfs/die met dusdanighe argumenten teghen
onse saecken altijdt hebben ghemineert / ende ghesocht te
brenghen in cleynachtige d'authoriteypt vanden Staten/
hebben metter daet nu wel bevonden/hoe grootelijck sy in
alsulcken opinie sijn gheabuseert ende mislept gheweest.

Omme dan te ontdecken waer wt de authoriteydt van-
den Staten is spruytende / soo staet te considereren dat de
Princen die opt wettelicken hebben geregieret / niet alleen
hars

hare regieringe met delatie/consent ende belteuen vanden
Lantsaten hebben begonnen/maer oock sulcks verbolcht
dat alle de leden vande Lichamen/daer van sy tot hooft
syn gestelt/zijn gebleuen ongeboleert/onbercozt ende on-
bermindert/d'welck niet en heeft connen worden verhaelt
(dewyle de Princen by schalcke ende ambitieuse luyden
Lichtelijck worden ghecircumuenieert) ten ware de Lant-
saten middel hadden om hem niet goede ordze ende beleys
t'allen tyden tegen alle quade pzaetijcken te opposeren/en-
de de Prince vande behoudenisse haerder vrijheyde ende
welbaren/wten name van alle de leden niet alleen t'allen
tijden te vermanen/maer oock om so wanneer de selue hen
tot tyrannie souden laten misleyden / mette middelen van
den Lande hen daer teghens t'opposeren / tot desen eynde
sijn de Lantsaten vanden voorszreuen Landen ghedeelt
in tweederley Staten / te weten / d'Edelen ende Steden.

D'edelen worden ghehouden voor een lidt ten opsiene
vande digniteydt haerder affcompsten/ (die sonder beroes-
men wel sulcke es/ende soo oudt als men in eenighe andere
Landen soude binden) ende vande Heerlijckheden die de
selue binnen dese Landen sijn besittende/van welcke heers-
lijckheden sy luyden meest al hebben ende gebruycken ho-
ghe middelen ende laghe jurisdictien/de welcke op alle oc-
currentien met malcanderen delibereren op den Staeds
vanden Lande/ ende ter vergaderinge comparerende/ad-
viseren op alles neffens de Gedeputeerde vanden Steden.

De Steden hebben meest al een form van regieringe/te
weten een Collegie van Radē ofte Droetschappen/gecon-
sistueert synde vande notabelste wten middē vande gant-
sche burgerie/dese sijn in sommige Steden van XL/In an-
dere van XXXII/ In andere van XXXIIII / XXXIIII /
XXXIIII / ofte XX personen/ ende sijn de Collegien vande
selue so oudt als de Steden/ofte immers dat geen Memo-
rie

rie en is van haere beginsel/ de personen eens vercooren
spinde/ dienen haer leuen oft Poozterschap lange ghedup-
rende/ in plaetse vanden ghenen die steruen/ oft haer Pooz-
terschappen verlaten/ worden by t' selue Collegie tot haren
ghelieuen gecozen / andere personen wt t' middel der Bur-
geren tot verbullinge van t' getal. By dese Collegien alleen
is de macht omme te aduyseren/ Resolueren en disponeren
van alle saecken concernerende den staet vanden Lande
en der Stede respectiue: Ende wat t' selue Collegie aduy-
seert/ Resolueert ende disponeert/ wert byde gansche bur-
gerie ghevolcht/ daer teghen noyt eenighe inbreck ofte op-
positie vande burgheren is gheballen.

By dese Collegien worden Jaerlijchs ghecozen de ordi-
narise Magistraten/ te weten/ vier/ dnye ofte twee Bur-
gemeesters/ ende seuen ofte meer Schepenen/ omme te die-
nen voor een Jaer/ in sommighe Steden gheschieden dese
electien absolutelijck / inde sommighe by nominatie van
dobbelt ghetal/ daer wt byden Stathouder de verkiefsinge
van t' ghewoonlijck ghetal wert ghedaen.

Der Burghermeeesters officie is bevolen het ordinaris
belept ende gebiet in alle politijcque saecken/ so wel de ad-
ministratie van Statsgoederen ende innecommen/ als den
welstant ende bewaringhe der Steden betreffende.

De Collegien vande Schepenen vaceeren ordinarie tot
d' administratie vande Justicie / soo in alle Criminele als
Ciuille saecken / ende hebben ende exerceren alle hooghe
middele/ ende laghe Jurisdicctien.

By dese Collegien van Magistraten worden absolute-
lijck bericht de Regieringhe der Steden van Hollandt/
Westbyellande ende Zeelant/ meest al ghenoech op eenen
voet/ sonder dat de Princen vanden Landen hen de Regie-
ringhe

ringen banden. Steden eenichsins hebben onderwonden
anders dan int stellen van eenen officier/die op heuren na-
me de Justitie heeft gebordert. Dit is int cozte de waerach-
tige ghelegghentheit vande Regieringhe der Steden van
Hollandt ende Zeelandt.

Waer wt goet te verstaen is / dat dese Collegien vande
Magistraten ende Raden vanden Steden gheuecht by
de vergaderinge vanden Eedelen / ontwijffelijcken repre-
senteren den ghaenschen staet ende t'gheheele Lichaem
vande Landsaten/ende en can niet bedacht werden eeni-
ghe forme van Regieringe/die niet seckerder kennisse van
alle ghelegghentheden vanden Lande soude connen Resol-
ueren / ofte hare Resolutien met meerder eendracht / au-
toriteyt / ofte gebolch soude connen executeren: ouer-fulcx
en is niet te verwonderen/ dat den Staet deser Landen is
geweest onveranderlijc/ en so geduprich als eenich staet ter
Werlt soude mogen wesen: Omme nu de Collegien van-
den Eedelen ende Stede te brengen in eene vergaderinge/
en can niet geschieden dan by Gedeputeerde vande selue/
ouer-fulcx als omme eenighe merckelijcke saken te beraet-
sagen / van noode is de selue te vergaderen/so worden die
beschreuen met insertie vande principaelste poincten:die
byden Collegien in deliberatie ghelept ende daer op gere-
solueert sijnde/worden afgghesonden alsulcke ghecommit-
teerde/ als sy vertrouwen/ en met alsulcken last ende Reso-
lutie als sy beuinden ten dienste vanden Lande te behooren.
Eedelen compareren in competenten ghetale/ende de
Steden seynden een Burgemeester met eenighe Raden/ al-
tot sulcken ghetale/als slypden goet binden nade Impoz-
tantie vander saecken/ ende bouen dien sijn de gecomit-
teerde geduprende t'oorloge (ouermits de mennichfuldie-
heit vanden occurrentien) altyt generalijck gelast geweest/
omme alle saecken de welbaert ende conseruatie vanden
staet vande Lande betreffende te adupseren ende Resolue-
ren/

ten/sulcks slynden ten meesten dienste vanden Lande bes-
binden te behooren/ende bespnder omme de rechten/ vry-
heden ende Priuilegien vanden Lande te mainteneren/
ende alle inbrecken te weren ende wederstaen/ Ende dese
ghecommitteerde alsulcks byden anderen vergaderende/
Reprenteren de Staten vanden selue Lande/niet dat sly-
nden in hare personen/oft wt hare auctoriteyde de Sta-
ten sijn/maer alleen wt crachte vande commissie van hare
pyncipalen / sonder dat te presumeren staet/ dat yemandt
sich seluen wt ambitie soude aduancheren tot dese Com-
missien/want bouen dien de natuere van desen Volcke een
affkeer is hebbende van alsulcke ambitie/ ende vpyandt is
van alle ambitieusen/ so en staet t selue niet te presumeren
in so vrye electie/ende veel min dat yemant in dese teghen-
spoet/die Godt almachtich den Landen ghelieft te ouer-
seynden/soude begerich wesen / omme die saecken vanden
Lande te handelen/daer niet dan swaricheyt is in te sien/
niet dan vpyantschap ende misgunst vanden byanden on-
ser saecken(die oock de gequalificeerde ende veele ghetrou-
we personen met valsche aengheuen abuserende/dickwils
quade opinten van veele goede Dienaers vanden Lande
hebben verweert) staet te verwachten/sonder eenich profijt/
ouer-sulcks heeftmen het aennemmen vande voorszreuen
Commissien moeten redigeren Inter munera necessaria,ens-
de alle die ghenen die eenich beleydt deser Landen hebben
gesien/connen getuygen wat swaricheden ende constrinc-
tien sijn gevallen ende gebruyckt/omme de gecomitteer-
de/versochte ende ghebruyckte personen tot de opgheleyde
Lasten te bewillighen.

Ende sijn de selue gherommitteerden gehouden weder-
kerende hare pyncipalen te doen / van alles goet getrouw
rapport.

Dit is t fundament vande Regieringe deser Landen van
25 ij Hol

Hollandt met Westbriclandt ende Zeelandt/daer op den
staet der seluer Landen den tijt van vijs/ ses/ seuen hondert
Jaren/ende soo langhe als de oudste monumenten strec-
kende sijn / heeft berust. Dit is oock (naest de hulpe van
Godt almachtich) gene dat de selue in dit gevaerlijck oor-
loch tegen so machtighen vyant heeft ghehouden in goede
cloeckmoedicheytende eendracht/ sulcks dat gheduyrende
desen oorlooge/ noyt Lidt vande voorszreuen Lande an-
ders dan met t'wterste geweld/van ons is geschmert/ noyt
burgherijc oproerich/ noyt gemuytineerde soldaten inden
Landen van Hollant oft Zeelant sijn bevonden/ daer van
wy naest God almachtige hant geen andere Redenen sou-
den connen geuen/dan dat in alles oprechtelijck/bymoe-
delijck/Rijpelijck/ende met open dueren is gehandelt / tot
welcken eynde is gebuert/ dat veele vande cleyne Steden/
oock diemen van ouden tijden ter verghaderinghe vande
Staten niet en plach te beschypue(immers alle de gene die
sulcks begeert hebben)inde vergaderinghe vande Staten
byse sessie ende stemme is gegunt/op dat een pegelijck t'be-
lept der gemene Landts-saecken kennelijck zijnde/de laste
(die anders onberdraechelijck schynen)met goetwillicheyt
gedragen/ende de eenicheyt onuerbreckelijck onderhou-
den soude werden/tot welcken eynde d'Edelen ende Ste-
den oock by ghestaen heeft met sulcken getale ende perso-
nen/ van het Lichaem vande Proedtschappen wesende/ te
compareren/als hen goet dochte/Behoudelijck dat de per-
sonen by de Preuileghien vande Landen niet en worden
wtghesloten.

Ingeballen nu yemant soude connen bewysen /dat onder
den Edelen ofte onder den ghenen die als ghedeputeerde
vanden Steden opte verghaderinghe vande Staten sijn
verschreuen/ yemant yet soude gehandelt hebben(des wy
niet en weten) anders dan inder vueghen als voorszreuen
is / ende in consoymite van spnen last ende commissie/ den
seluen

Ud.
Tuysgezonderd
den Graede
van Utrecht
den 15den
maer date des
15den
1589/ 22
1589/ 22
1589/ 22
1589/ 22
1589/ 22
1589/ 22

seluen soude gehouden sijn t' allen tijden daer van booz syne
principalen te verantwoorden/ ende by gebreecke vandien
strafbaer sijn als naer rechten / ende de gene die ter goeder
trouwen arbejden om sulcks te openbaren / achten wy
booz goede Liefhebbers des Vaderlants.

Maer de geene die de Staten vande Lande verachten
de ende beschimpende hare actien/ calumnieren / abuseren
hen grotelijcks/indien sy verstaen te doen te hebben mette
personen vande Sedelen ende gecommiteerde vande Ste
den in haer perticulier/ingheballen sy niet met eenen en be
wysen/dat pemant vande selue yet sonder last soude heb
ben ghedaen/oft syne commissie geexcedeert. Ende hoe
wel veele personen sulcks wt onwetenheyt en simpelhejdt
doende/t selfde niet opt swaerste en wort afgemen / So
is nochtans seecker / dat die gene die sulcx doen met goede
kennisse ende wetenschap/sijn byanden vanden staet ende
Republijcke deser Landen / ende dat de selue daer mede
niet anders connen booz-hebben / dan te ondergrauen de
Fundamenten vanden huyse/omme t' selue te doel storten/
ende verballen. So wel ten opsiene vanden Prince als van
de ghemeente:Want wat is de macht van een Prince/son
der goede corespondentie van syne ondersaten? Wat coz
respondentie sal hy met hen houden/wat onderstant sal hy
van hen trecken/indien hy hem daer toe laet brenghen/dat
hy partijshap aenneemt tegen de Staten / die de gemeen
ten Representeren/ofte om eygentlijcker te spreken tegen
sijn volck seluer : Ten anderen hoe can den staet vanden
Lande bestaen/indien het geschiedt conde/dat de gemeen
te so verre werde ghebracht/dat de selue partijshap aima
men tegen de Staten/dat is tegens de Sedelen Magistra
ten ende Woedtschappen vanden Steden/die haer booz
standers ende wettelijke Magistraten sijn / die tot booz
stant vande gemeente/ooch den ondancck vanden Princen
ende Gouverneurs dickwils int perticulier moett dragen.